

Till läsningen: Sk äro i inskriften mycket få. Där de förekomma, äro de stora och tydliga. Bst i 1 **a** är tydlig. Runan är **a**, icke **u**. 3 **k** är icke stunget; icke heller 18, 29 **k**, 21, 45 **i**. 30 **a** står i en spricka; hst är helt borta, men bst är tydlig. Nedre hälften av bst i 43 **u** är likaledes förstörd genom en spricka. Mellan 49 **b** och 50 **r** är avståndet stort och ett stycke av runslingan tomt. De tre sista runorna 56—58 **sin** stå långt skilda från varandra.

Dybeck: 1 **u**. — Brate: 1 **u**.

Namnet **alkautr**, som i denna form annars icke förekommer i runinskrifterna, kan vara identiskt med **alfkautr** på U 573. Men det kan även sammanställas med fsv. *Algot*, som är vanligt i medeltida urkunder (*SL* 10: 6, s. 10, 10: 7, s. 326; E. H. Lind, *Norsk-isländska dopnamn*, art. *Algautr*). Förleden i detta nam är icke *Alf-*, utan *Al-* (E. Wessén, *Studier till Sveriges hedna mytologi och fornhistoria*, 1924, s. 94 f.). — Om namnet *Þorgeirr* se U 126.

Skrivningen **ra**, som återkommer i tre ord: **þurkarā**, **faþura**, **brupura**, är ovanlig. Den beror förmodligen på att ristaren var tveksam om **r** och **ṛ** och för säkerhets skull använde bådadera. — G. Stephens har uppfattat **ṛ** som vokaltecken; Dybeck återger runan som **ö** (**þurkarö**, **faþurö**, **brupurö**) och tillägger: »Tre exempel, på en sten, af den gamle slutvokalen (ṛ) i ack. sing., för hvars bevisande jag så mycket kämpat», säger med full rätt vår störste runkännare, prof. George Stephens, i brev till utg.»

Ristningen på U 509 är utmärkt av en säregen, schwungfull ornamentik. Runslingan bildar en sluten cirkelrund figur, och djurkropparna därinom äro lagda i djärvt bågböjda former. Ristaren är tydligen en linjens mästare med en lätt, elegant stil, som har få motstycken. Han har utan tvivel också ristat U 190 vid Kumla i Össeby-Garns sn, ungefär 1/2 mil S om N. Hall, där man återfinner samma ornamentik i sina huvuddrag. Likaså bruket av **ra**: **faþura**. Måhända är han också upphovsman till den mästerliga ristningen U 130 vid Nora, Danderyds sn. Ristarens namn känna vi icke, och om han har utfört ytterligare några ristningar är oviss.

510. Mälsta, Kårsta sn.

Pl. 105.

Litteratur: B 226, L 589, D 2: 172. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F 15: 1 n:r 29, Monumenta 3, bl. 28; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 135; UFT h. 4 (1875), s. 40; E. Brate, Anteckningar 1914 (ATA).

Äldre avbildningar: Peringskiöld, teckning (F 15: 1), träsnitt (i F 15: 1, Monumenta och B 226); Dybeck a. a.; Brate foto 1941 (ATA).

Runstenen står nu på östra sidan av landsvägen mellan Mälsta och Ekskogens station, 70 m. NV om gården Mälsta nr 1, och 135 m. SSÖ om järnvägen. Den står 20 m. Ö om den nuvarande vägbanan, alldeles invid den gamla, nu igenlagda och gräsbeväxta vägens östra sida. Ö därom, mellan Kårsta-vägen och järnvägen, är en stenig backsluttning med ett vidsträckt gravfält. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm».

I *Ransakningarna* lämnas följande uppgifter från Kårsta sn: »1. Wijdh Mällestadh byn finnes en Runasteen, medh Runaskriff. om denne Steen giörs sådan berättelse att för många åhr sådan skolat någre hafwa rört och wändt honom williandes läsa des inscription då hafwa dhe blifwit galna och vhrsinnige, då dhe honom rort. — 2. Vthi Saalby Giärde wid gården straxt åhr en Stoor Jordhögh om hwilken berättas, att då en Bondhe för någre åhr seedan der tagidt Jordh att föra på sin åker, åhr han dödz siuk blefwen och så aff samma siuka blifwit döödh.» Det är säkerligen U 510 (icke U 511) som avses med runstenen »wijdh Mällestadh by». Den har alltså legat kullfallen med runorna nedåt. Troligen har den blivit vänd och rest vid antikvariens resa kort därefter. Peringskiöld avbildar stenen som stående. Platsen säges vara: »Korsta Sochen, Mälesta wäster om byn wijdh wägen» (B 226: »Vällestad by», L 589: »Mällestad, V. om

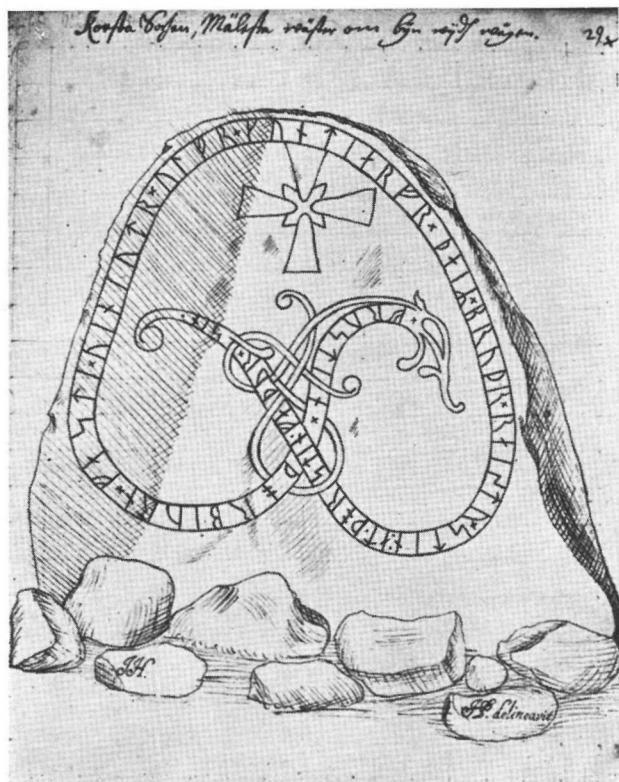

Fig. 254. U 510. Målsta, Kårsta sn.
Efter teckning av Peringskiöld.

Fig. 255. U 510. Målsta, Kårsta sn.
Efter B 226.

byen»). O. Celsius, som själv icke icke har sett stenen, gör följande anteckning: »L. Sepelius sade honom vara på backen vid vägen d. 18 Aug. 1728.» — Dybeck: »Denne sten står i backslutningen vester om byn, mellan kalvhagen — der flere grafkullar äro — och allmänna vägen.» UFT h. 4 (1875): »Stenen står i backslutningen vid allmänna vägen, nedanför tomten till det från byn utflyttade hemmanet n:o 1, och i närheten äro tvänne grafkullar.»

Blågrå, vacker granit. Höjd 2,25 m., bredd nedtill 2,30 m., mitt över ristningen 1,80 m. Ristningens höjd 1,72 m., bredd 1,79 m. Ristningsytan är svagt bruten i två fält längs en lodrät linje något t. v. om mitten. Ytan är mycket jämn och slät. Ristningen är djup, med i botten rundade linjer, mycket omsorgsfullt och skickligt huggen. Den är också väl bibehållen; några avflagningar finnas dock på v. sidan nedtill, och ett par runor i slutet är svaga.

Inskrift:

× frystin × porbiurn × fasti × uiniutr × ulfr × kuntiarfr × þair × brupr × raistu × stin : at · þorstin :
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65
fapur × sin ·
70 75

Frøystæinn, Þorbiörn, Fasti, Viniutr, Ulfr, Gunndiarfr, þair brøðr ræistu stæin at Þorstein, faður sinn.

»Frösten, Torbjörn, Faste, Vinjut, Ulv, Gunndjärv, de bröderna reste stenen till minne av Torsten, sin fader.»

Till läsningen: 3 y är tydligt stunget, med en rund prick. 6 i är icke stunget; icke heller 58, 67 i, 32 k, 47 u. Bst i 9 o och 63 o skära tvärs över hst. I 16 f är ytan mellan hst och nedre

bst bortflagad, men spår finnas även av övre hst. 70 **a** är något svagt. I 71 **p** är mellersta delen av hst borta. Av bst finnes endast mellersta delen bevarad.

Peringskiöld: 3 **u**. — Dybeck: 3 **u**. — Brate: 3 **y**.

Om namnet *Frøystein* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 75, om *Fasti* ibid. s. 100, om *Viniutr* ibid. s. 108 och Sö 290, om *Gunn diarfr* ibid. s. 99.

Ristningen är utförd av en skicklig och yrkesvan ristare, sannolikt Fot och i varje fall en man, som har stått honom nära och lärt av honom. Med avseende på ornamentiken jfr sådana ristningar som U 472 och 481.

Anmärkningsvärt är, att de många namnen upprädas utan något förbindande 'och'. Det är icke litet utrymme, som ristaren genom denna praktiska åtgärd har sparat.

511. Mälsta, Högsäter, Kårsta sn.

Pl. 105.

Litteratur: Handlingar i ATA 1926; Nya Dagligt Allehanda ¹⁴/₆ 1926; Stockholms Tidningen ¹⁵/₆ 1926; Fornvännen 1926, s. 347.

Äldre avbildning: I. Schnell foto 1926 (ATA).

Runstenen blev funnen sommaren 1926 vid stenbrytning för en vägtrumma i en backslutning omkring 200 m. NNÖ om Ekskogens järnvägsstation. Fyndplatsen ligger på mark som tillhör Högsäter och är avsöndrad från Mälsta.

Stenen låg framstupa med den runristade sidan nedåt. Vid fotändan fanns ännu den grund av stenar kvar, i vilken stenen en gång har stått. Det är sålunda intet tvivel om att stenen ursprungligen har varit rest på den plats, där den blev anträffad. Den har varit vänd mot Ö, mot den öppna mark, där nu järnvägen går fram. På andra sidan denna sänka höjer sig åter marken, och där ligger i slutningen ett vidsträckt gravfält, som sannolikt hört till Mälsta by, med runstenen U 510. Från den plats, där runstenen stod, hade man under vikingatiden säkerligen god utsikt över byns gården och gravfält ända bort mot dess gårdar och hus.

Svartvit, kornig granit, med jämnt vittrad, blågrå yta. Höjd 1,64 m., bredd 1,33 m. Ristningens höjd 1,37 m., bredd 1,17 m. Ytan är mycket slät. Stenen är skadad upptill i v. hörnet. F. ö. är ristningen utmärkt väl bevarad och tydlig. Den står ljus mot den mörkare ytan. Den verkar mycket färsk och har icke fått den ålderns patina, som runstenarna i allmänhet ha. Detta tyder på att stenen mycket länge har legat kullfallen, med den ristade ytan skyddad mot luftens och nederbördens inverkan. Ristningen är utförd med breda linjer, ojämna i bottnen; mejselhuggen äro tydligt synliga och kännbara.

Inskrift:

+ uitiar⁵ + uk¹⁰ + tan¹⁵ + uk²⁰ · fastar²⁵ · uk³⁰ · halftan³⁵ + lata⁴⁰ + reisa⁴⁵ - stein⁵⁰ - aftr⁵⁵ + faþur⁵⁵ sn⁵⁵ + fasta⁵⁵ ·

Vidiarf[r] ok Dan ok Fastarr ok Halvdan lata reisa stein æftir faður sinn Fasta.

»Vidjärv och Dan och Fastar och Halvdan låta resa stenen efter sin fader Faste.»

Till läsningen: I inskriftens alla **f**-runor går nedre bst icke upp till ramlinjen. Övre delen av 34 **r** är förstörd. Även följande runa är skadad; huruvida den har varit **a** eller **e**, kan ej med säkerhet avgöras. Ett litet streck skär snett över hst på mitten, men det är kortare än i inskriftens **a**-runor. Sannolikt avses **e**. 41 **e** är tydligt.

Förleden i 1—7 **uitiarf** kan givetvis vara *Vi*- eller *Vig*-. Om namnen *Vidiarf* och *Vigdiarf* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 99. Om namnen *Fastarr* och *Fasti* ibid. s. 99, 100; om *Dan* och *Halvdan* se U 114 och E. Wessén, *De nordiska folkstammarna i Beowulf* (1927), s. 46.